

STAVEBNICTVÍ V ROCE 2016

**Informace pro jednání tripartity
konané dne 16.1.2017**

Zpracoval : Svaz podnikatelů ve stavebnictví

**Předkládá: Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských
svazů**

Vývoj stavebnictví v období 2014 - 2016

Stavebnictví patří mezi významná odvětví ekonomiky a stavební produkce je považována za indikátor jejího vývoje. Vzestup stavební produkce je závislý na politických rozhodnutích vlády a parlamentu, a to jak v oblasti veřejných zakázek financovaných ze státního a obecních rozpočtů, tak v oblasti legislativy, daní, sociální politiky apod.

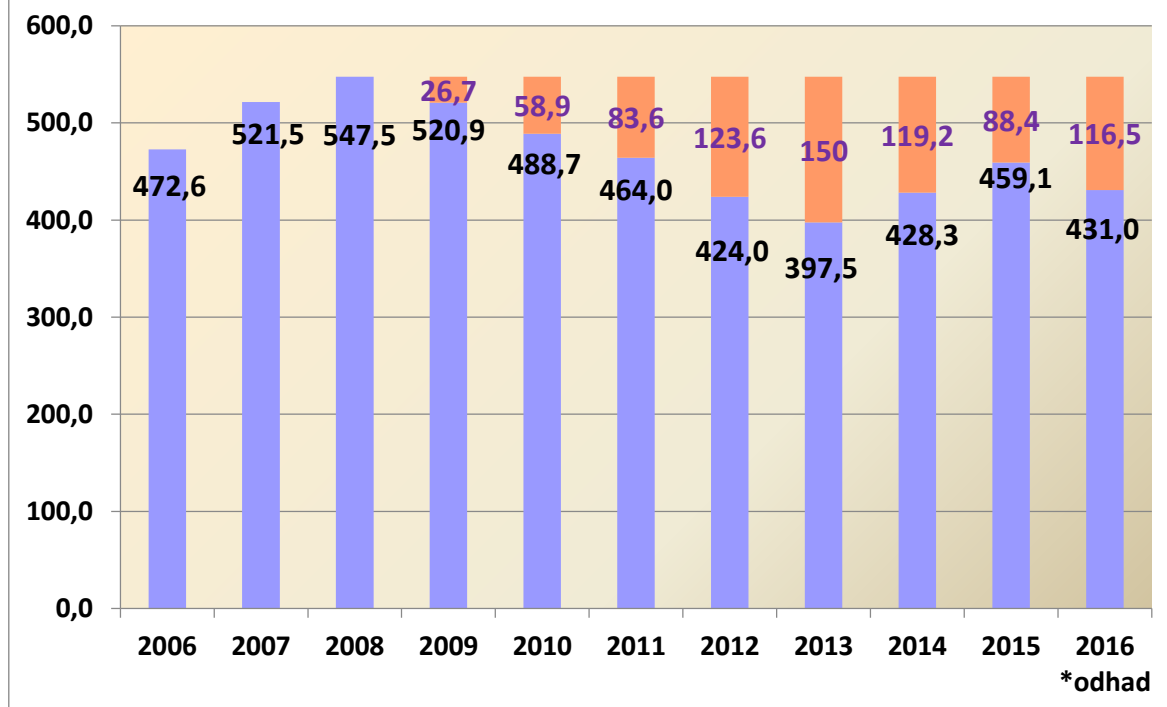
Propad stavebnictví díky období krize trval nejdéle ze všech odvětví. Nezastavil se až do roku 2013 (397,5 mld.), kdy docílil svého maxima, tj. 150 mld. Kč (25,1%) oproti roku 2008 (547,5 mld. Kč), kumulativně za 5 let to činilo 434,5 mld., to se rovná roční produkci roku 2005.

Stavebnictví se vrátilo k opětovnému růstu až v roce 2014 meziročním nárůstem 7,8% (v běžných cenách). Hlavním tahounem sektoru byl rychlý růst inženýrského stavitelství, kterému pomohly zejména veřejné zakázky a na ně vázané dočerpávání EU fondů. Také rok 2015 přinesl další zlepšení, když stavební produkce meziročně vzrostla o 7,2% (v pozemním stavitelství růst o 2,6%, v inženýrském růst o 17,1%). Stále ale byla produkce o 16,2% nižší ve srovnání s rokem 2008, kdy byla na svém vrcholu.

Český statistický úřad ohlásí přesné výsledky roku 2016 až v měsíci červnu 2017, ale dosavadní průběh vývoje stavební produkce nás opravňuje k odhadu výsledku, očekáváme meziroční propad 6,3% v běžných cenách, tj. min. 8% ve stálých cenách (cca 431 mld. Kč). Objem stavební výroby se tak vrátí zpět, na úroveň roku 2012.

Stavební produkce od roku 2006, odhad 2016

VÝVOJ STAVEBNÍ PRODUKCE OD ROKU 2006

Ještě kritičtější je prognóza vývoje pro rok 2017 a zřejmě i další roky, která vyplývá z dnes známé zadané zakázky. Hodnota zadaných veřejných stavebních zakázek v roce 2016 klesla poprvé od roku 2008 pod 100 mld. Kč na 90,8 mld. Kč, což je v meziročním srovnání o 31,3 % a o 41,3 mld. Kč méně než v roce 2015. U zakázek na pozemní stavby činil pokles 14,8 % a u zakázek na inženýrské stavby 35,6 %, v tom u zakázek dopravní infrastruktury 42,5 %.

Zadané veřejné stavební zakázky 2008 – 2015

Směr výstavby	Rok 2016		Rok 2015		Rok 2014	
	Počet	Mil. Kč	Počet	Mil. Kč	Počet	Mil. Kč
POZEMNÍ STAVBY	1 528	23 184	2 577	27 215	2 600	40 759
Z toho : Občanská infrastruktura	1 338	20 497	2 279	25 131	2 284	36 725
Bytové stavby	190	2 687	298	2 084	316	4 034
INŽENÝRSKÉ STAVBY	3 449	67 609	4 030	104 907	4 057	101 669
Z toho: Dopravní infrastruktura	2 073	46 317	2 186	80 519	1 607	52 532
Technická infrastruktura	1 376	21 292	1 844	24 388	2 450	49 137
CELKEM	4 977	90 792	6 607	132 122	6 657	142 428
Směr výstavby	Rok 2013		Rok 2012		Rok 2011	
	Počet	Mil. Kč	Počet	Mil. Kč	Počet	Mil. Kč
POZEMNÍ STAVBY	2 813	34 787	1 711	40 811	1 629	36 053
Z toho : Občanská infrastruktura	2 511	31 416	1 516	38 748	1 397	32 761
Bytové stavby	302	3 371	195	2 063	232	3 292
INŽENÝRSKÉ STAVBY	3 636	76 275	2 684	70 942	1 961	82 557
Z toho: Dopravní infrastruktura	1 676	45 418	1 028	27 963	736	27 559
Technická infrastruktura	1 960	30 857	1 656	42 979	1 225	54 998
CELKEM	6 449	111 062	4 395	111 753	3 590	118 610

Směr výstavby	Rok 2010		Rok 2009		Rok 2008	
	Počet	Mil. Kč	Počet	Mil. Kč	Počet	Mil. Kč
POZEMNÍ STAVBY	1 715	46 519	2 113	53 380	1 426	47 686
Z toho : Občanská infrastruktura	1 465	41 142	1 868	48 416	1 232	43 884
Bytové stavby	250	5 377	245	4 964	194	3 802
INŽENÝRSKÉ STAVBY	2 198	75 664	2 279	140 631	2 202	160 622
Z toho: Dopravní infrastruktura	761	23 721	935	97 502	1 006	116 014
Technická infrastruktura	1 437	51 932	1 344	43 129	1 196	44 607
CELKEM	3 913	122 173	4 392	194 011	3 628	208 308

V mnoha ohledech je návrat kritické situace stavebnictví poplatný neplnění Programového prohlášení vlády. Jedním z důvodů je skutečnost, že vláda sama sobě vytváří značné problémy a komplikace svými rozhodnutími, přílišnou rigidností, zvyšováním limitních hodnot stanovených unijními normami, nevyužíváním možností národních úprav a zbytečnými obavami z reakcí EU a malou odvahou nebo ochotou vyjednávat.

V Programovém prohlášení vláda:

- se zavázala, že připraví novelu zákona o posuzování vlivů na životní prostředí (EIA) podle evropských standardů s cílem nastavení jasných pravidel a lhůt v rámci tohoto procesu ⇒ předložená transpoziční novela neřeší žádný z koncepčních problémů, které přinesla předchozí novelizace zákona o EIA,
- zamýšlela předložit zákon o liniových stavbách, ale po posouzení nereálnosti vytvořit zákon ⇒ z důvodu podmíněnosti zákona řadou jiných zákonů byl tento záměr vypuštěn,
- zavázala se, že zpracuje analýzu stávající připravenosti a možnosti zahájení staveb, prověrku stavu zastavených staveb a možnosti jejich pokračování včetně podmínek financování ⇒ naplňování cílů zpracované Dopravní sektorová strategie, výstavby dálnic a rychlostních komunikací včetně rekonstrukcí železničních koridorů postupuje velmi pomalým tempem,
- v oblasti územního plánování a stavebního řádu měla připravit novelu stavebního zákona, která by přinesl zjednodušení a zrychlení povolovacích řízení ⇒ výsledek je takový, že u rozhodujících staveb se zcela mine tento záměr účinkem, bude to možné jen u vybraných staveb menšího rozsahu, které ovlivňují celkový proces výstavby jen nižším podílem,
- měla připravit nový zákon o sociálním bydlení, který měl definovat standard sociálního bytu a vymezit osoby v bytové nouzi, které na něj mají při splnění stanovených podmínek nárok ⇒ dosud nebyl připraven k projednání.

S politováním je nutno konstatovat, že cíle stanovené v Programovém prohlášení vlády nejsou dodržovány a vládě se nepodaří je ve zbytku volebního období naplnit.

Společensko politické faktory

Ukazatelem naší nesrovnatelné zanedbanosti v investiční vybavenosti v porovnání s evropskými zeměmi je tabulka intenzity výstavby (objem v euro/obyvatele).

Objem stavebnictví na obyvatele – intenzita výstavby (Euro)

Země/Rok					Předpověď		Výhled
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Rakousko	3 979	3 873	3 808	3 767	3 765	3 784	3 827
Belgie	3 629	3 578	3 648	3 683	3 704	3 749	3 806
Dánsko	4 761	4 735	4 816	4 877	4 923	5 012	5 131
Finsko	5 602	5 399	5 306	5 293	5 554	5 601	5 721
Francie	3 360	3 303	3 088	3 017	3 081	3 192	3 280
Německo	3 625	3 594	3 673	3 660	3 708	3 722	3 707
Irsko	2 221	2 273	2 472	2 577	2 930	3 369	3 580
Itálie	2 772	2 674	2 615	2 622	2 665	2 717	2 768
Nizozemí	3 827	3 673	3 696	3 966	4 092	4 230	4 374
Norsko	8 426	8 408	8 447	8 509	8 756	8 854	9 102
Portugalsko	1 639	1 421	1 415	1 472	1 513	1 563	1 637
Španělsko	2 174	1 770	1 749	1 802	1 871	1 949	2 019
Švédsko	3 243	3 254	3 425	3 566	3 688	3 708	3 660
Švýcarsko	7 466	7 613	7 744	7 555	7 556	7 506	7 551
Velká Británie	3 080	3 120	3 330	3 411	3 457	3 533	3 600
Západní Evropa (EC-15)	3 314	3 231	3 248	3 272	3 338	3 407	3 466
Česko	1 628	1 513	1 575	1 682	1 711	1 749	1 809
Maďarsko	796	839	912	941	954	1 026	1 102
Polsko	1 151	1 085	1 141	1 190	1 260	1 353	1 470
Slovensko	883	836	802	950	968	980	964
Východní Evropa (EC-4)	1 152	1 096	1 148	1 212	1 263	1 337	1 427
Země Euroconstruct (EC-19)	3 015	2 937	2 960	2 990	3 056	3 127	3 191

Zdroj: EUROCONSTRUCT, Červen 2016

Intenzita výstavby (objem výstavby na obyvatele) je v naší republice neporovnatelná se zeměmi EC 15. ČR dosahuje pouze polovinu průměrné výše. Ještě menší díl má ve srovnání s Německem, Belgií, Holandskem, Rakouskem, dosahuje přibližně 40%. Srovnání se špičkovými zeměmi Norskem a Švýcarskem je na úrovni 20%.

Vláda musí mít vždy vizi budoucího směřování celé země a umět si odpovědět na otázky, z čeho bude naše země generovat příjmy, kde jsou naše konkurenční výhody. Koncepční přístup je extrémně důležitý.

Pro české stavebnictví je důležité rychlé obnovení dynamiky jeho růstu. Je nezbytné, aby si stát uvědomil svoji pozici v tomto odvětví a stanovil jasnou a dlouhodobě platnou investiční koncepci.

Politickými i občanskými tlaky je nezbytné podnítit státní správu a politickou reprezentaci k jasné formulaci strategie veřejných investic a k přijetí takových opatření, která povedou ke stabilizaci stavebnictví v krátkodobém horizontu a která by za stanovených podmínek vedla k dlouhodobě udržitelnému objemu stavební výroby.

Přístup státu k investicím by měl být pragmatický s důrazem zejména na koncepčnost, dlouhodobý přístup nesvázaný s politickým cyklem, proticykličnost (tedy nepřispívat k výkyvům ekonomického cyklu) a kontinuitu.

Stát, v určitých segmentech nenahraditelný a dominantní investor, by měl svou pozici využít a koncepcí a investiční strategií celý systém stabilizovat a nikoliv naopak. Role státu by měla

být v zajištění plynulosti přechodu mezi jednotlivými fázemi ekonomického cyklu, které jsou běžným jevem. Stát by si měl uvědomit svou výlučnou pozici coby investora a zákazníka pro stavebnictví a jeho ekonomický význam.

Prioritní cíle pro novou vládu

Zásadní reorganizace státní správy

Veřejné investice a tím i odvětví stavebnictví dlouhodobě postrádají koncepční zastřešení. Jedním z důvodů tohoto stavu je institucionální podcenění této oblasti. Nekoncepčnost v oblasti veřejných investic souvisí s organizačním uspořádáním veřejných investic v rámci veřejné správy. Na rozdíl od jiných zemí nejsou v ČR veřejné investice a odvětví stavebnictví adekvátně organizačně řízeny.

Stavebnictví je podle kompetenčního zákona v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu, ale ve skutečnosti jsou klíčové otázky veřejných investic, jejich podpory a tím také stavebnictví rozděleny mezi pět ministerstev - MPO, MMR, MD, MŽP, MZ (vodní hospodářství). K národohospodářskému propojení a vytvoření skutečné strategie či koncepce tak téměř nemůže dojít.

Navrhované opatření:

Centralizovat nebo centrálně koordinovat horizontální i obecné právní, metodické a systémové záležitosti týkající se stavebnictví jako celku na jednom ministerstvu. Ideálním řešením by bylo vytvoření jediného ministerstva spojujícího v oblasti investic kompetence ministerstva dopravy, ministerstva pro místní rozvoj, ministerstva průmyslu a obchodu a ministerstva životního prostředí.

Legislativa

Legislativa má pro investiční výstavbu zásadní význam a mnohdy podmiňuje její úspěšnost více než finanční zajištění. Ovlivňuje rozhodujícím způsobem přípravu i realizaci staveb.

V současné době je legislativa týkající se investiční výstavby jednou z hlavních příčin jejího poklesu. Dalšími příčinami jsou výkon státní správy a dlouhé lhůty pro povolování staveb, které jsou jedny z nejdelších na světě.

Navrhovaná opatření:

- *Provést kompletní rekodifikaci stavební legislativy včetně změny kompetenčního zákona při zajišťování veřejných stavebních investic i pro uplatňování územní regulace, povolování staveb a dohled nad výstavbou, včetně standardizace nových postupů.*
- *Zjednodušit proces přípravy a realizace staveb.*
- *Zlepšit výkon státní správy, zejména kompetenci stavebních úřadů.*
- *Vytvořit nový stavební zákon.*
- *Ze zákona o vlivu staveb na životní prostředí (EIA) odstranit všechna ustanovení, která jsou nad rámec Evropské směrnice.*

Dopravní infrastruktura

Česká republika nemá dosud dokončenu výstavbu základní páteřní dopravní sítě. Její nefunkčnost se stává brzdou dalšího rozvoje regionů, negativně ovlivňuje hospodářství, snižuje naši konkurenceschopnost. Místo dohánění vyspělejší části Evropy za ní v posledních letech čím dál více zaostáváme, mezera se zvětšuje.

Základní problém tkví díky špatné stavební legislativě především ve špatné investorské přípravě staveb, zejména v komplikovaných a zdlouhavých povolovacích procesech a nízké úrovni vzájemné koordinace investorů DI na různých úrovních.

Přestože se podařilo vyčerpat téměř všechny disponibilní prostředky v rámci prvního programovacího období EU, neprobíhala současně uspokojivá příprava dopravních staveb pro druhé období.

Navrhovaná opatření:

- *Zpracovat reálnou koncepci rozvoje dopravní infrastruktury spolu s finanční strategií (priority, věcný, časový a finanční harmonogram) včetně zkvalitnění její provozuschopnosti.*
- *Urychlit a finančně pokrýt investorskou přípravu staveb dopravní infrastruktury a zajistit tvorbu národních zdrojů v rozpočtu SFDI pro OP doprava 2014 – 2020, zlepšit mezirezortní spolupráci.*
- *Zřídit jeden ústřední úřad pro umísťování liniových dopravních staveb, který bude současně i vyvlastňovacím úřadem.*
- *Přijmout a realizovat opatření pro vyčerpání finančních zdrojů na výstavbu dopravní infrastruktury v rámci OPDII 2014 – 2020.*
- *Rozšířit počet staveb s výjimkou ze zákona EIA nad rámec současných prioritních 9 staveb o další, které jsou v pokročilém stupni investorské přípravy.*
- *Pravidelně kontrolovat plnění termínů uvedených v Přehledu investorské přípravy staveb, které mají předpokládané datum zahájení realizace v letech 2016 až 2018 a jejichž stavební náklady přesahují 300 mil. Kč (usnesení vlády č. 430/2016).*

Bytová výstavba

Ve vyspělých zemích se bytová výstavba (nová výstavba, rekonstrukce, modernizace) podílí na celkové výkonnosti stavebnictví více než 25%. V ČR je tento podíl poloviční.

Počet zahájených a dokončených bytů každoročně klesá, v současnosti je téměř 50% vzhledem k potřebám uvedených v analýzách ÚRS a ČSRB (45 tis. bytů) a nepokrývá ani prostou reprodukci domovního fondu. Vlivem zanedbané údržby dochází k rostoucí zanedbanosti bytového fondu.

Prostřednictvím programů MMR a SFRB je v minimálním rozsahu realizována výstavba podporovaných bytů. V posledních letech klesl objem podpor o cca 80%. Formy podpory jsou nastaveny pro investory nezajímavě a nejsou motivující. Ani po třech letech nebyl Parlamentu ČR předložen zákon o sociálním bydlení.

Navrhovaná opatření

- *V souladu se schválenou Koncepcí bydlení ČR do roku 2020 zahrnout podpory bydlení mezi intervence v rámci rozvojových priorit v programovém období 2014 – 2020.*
- *Zvýšit objem finančních prostředků SFRB a MMR na podporu bydlení. Podporu realizovat formou přímé nevratné investiční dotace, dotace na snížení úrokové sazby a záruky za úvěry pro individuální bytovou výstavbu.*

- *V oblasti cílových skupin se zaměřit na seniory a mladé rodiny.*
- *Problematiku bydlení v plném rozsahu opět kompetenčně přiřadit pod MMR.*

Pracovní síla

Pokles výkonnosti českého stavebnictví v letech 2008-2013 se odrazil ve výrazném snížení zaměstnanosti v oboru, tento trend pokračuje v rozmezí 1,4-2,4% ročně. K poklesu nedochází pouze u pracovníků s nízkou úrovní kvalifikace, v posledních letech se snížení zaměstnanosti týká také kvalifikované pracovní síly, propuštění bývají i pracovníci ve vedoucích pozicích.

Současně klesá počet studentů ve všech stupních technického vzdělávání (učňovské školy, střední školy, vyšší odborné školy a vysoké školy). O studium v oborech stavebnictví není zájem. Z hlediska dosavadního vývoje se jeví, že klíčovým zdrojem pracovní síly bude zahraničí. Nejlepší zkušenosti jsou se zaměstnáváním pracovníků z Ukrajiny. ČR v současné době přijímá opatření, která by mohla snížit administrativní náročnost povolovacích procesů.

Nedostatek kvalifikované pracovní síly patří mezi nejsilnější faktor ohrožení stavebnictví.

Navrhovaná opatření

- *Systémovými opatřeními podpořit spolupráci škol a firem.*
- *Realizovat legislativní opatření zjednodušující zaměstnávání pracovníků ze zahraničí, zejména z Ukrajiny.*
- *Nastavit jasná pravidla pro agenturní zaměstnávání.*

Technické vzdělávání

Česká republika je přední průmyslovou zemí Evropy, průmysl se podílí 40% na tvorbě HDP. Kvalita a vysoká technologická úroveň firem patří mezi hlavní přednosti ČR v rámci globální konkurenceschopnosti. Tomu by mělo odpovídat nastavení vzdělávacího systému, zejména v technických oborech. Více než polovině českých firem v současnosti chybí technicky vzdělaní lidé. Současné období je charakteristické nezájmem o studium technických oborů na všech stupních vzdělání – učňovském, středním i vysokoškolském. Stav českého odborného školství a především učňovského školství neodpovídá potřebám lidských zdrojů ve stavebnictví.

Navrhovaná opatření

- *Daňově zvýhodnit firmy spolupracující s technickými školami všech stupňů.*
- *V oborech vzdělání s výučním listem zavést v rámci duálního systému výuky učňovského dorostu jednoznačně definovaný podíl teoretické a praktické výuky.*
- *Výuku studentů středních a vysokých škol orientovat více k potřebám praxe.*

Závěrečné doporučení:

Zařadit informaci o negativním vývoji stavebnictví jako samostatný bod na nejbližší poradě ekonomických ministrů.

Ing. Václav Matyáš

prezident

Svaz podnikatelů ve stavebnictví

Praha 12.1.2017